Írta: Adminisztrátor
2018. január 27. szombat -

Moszkva, 2018. január 26. - **A felvidéki magyarság kitelepítésének történetét árnyaló, Moszkva, Budapest, Prága és Pozsony hét évtizeddel ezelőtti kendőzetlen álláspontját feltáró dokumentumkötetet mutattak be a Moszkvai Magyar Kulturális Intézetben pénteken.**

A magyar nemzeti kisebbség Csehszlovákiában az államközi kapcsolatok kontextusában című kötet 1944 és 1951 között született, főképp az orosz külügyminisztérium és Oroszország Társadalompolitikai Történelmi Állami Levéltára (RGASzPI) irattárából származó 116 dokumentum közül 83-at először hoztak nyilvánosságra. A kötet összeállításában Oroszország Tudományos Akadémiája Szlavisztikai Intézetének és a Moszkvai Magyar Levéltári Intézet munkatársai vettek részt.

Kosztricz Anna moszkvai magyar levéltári delegátus az MTI-nek pénteken nyilatkozva felhívta a figyelmet a kitelepítéssel kapcsolatos szovjet álláspont módosulására.

"Miközben Moszkva 1945-től kezdve mindenben támogatta a csehszlovák kormányt a magyarok kitelepítésében és jogainak korlátozásában, 1946-47-ben valamelyest megváltozott a szovjet politikának a helyzethez való viszonyulása. A dolog érdekessége, hogy Moszkva nem a csehszlovák, hanem szlovák vezetés magatartását kifogásolta" - mondta.

Felhívta a figyelmet Nyikolaj Novikov szovjet diplomatának Sztyepan Kirszanovhoz, a moszkvai külügyminisztérium 4. európai osztálya vezetőjéhez Pozsonyból 1949. november 25-én intézett titkos feljegyzésére, amelyben a szerző egyebek között rámutatott, a magyarok kampányszerű kitelepítése nem az osztály-, hanem nemzeti alapon folyt, és az eljárást "nyilvánvalóan nacionalista természetűnek" minősítette.

"Ilyen módon a Szlovákiában élő magyar nemzeti kisebbségnek, amelynek képviselői hivatalosan csehszlovák állampolgárnak számítanak, politikai és szociális jogai a gyakorlatban sérültek. A szlovák hatóságok által a magyar lakossággal szemben folytatott nacionalista politika nem kívánt feszültséghez vezethet a Csehszlovákia és Magyarország közötti viszonyban" - írta Novikov.

Kosztricz Anna elmondta, nem találtak olyan dokumentumot, amelyben a szovjet vezetés valaha is a kitelepítések leállítására szólította volna fel Csehszlovákiát, de - mint mondta - "ha a külügyminisztérium egy ilyen jelentést egyáltalán meg mert írni, az azt jelenti, hogy a szovjet állami szervek és nagy valószínűséggel a pártszervek nézetei is erőteljesen elmozdultak".

"Nem kell azt hinni, hogy egy ilyen jelentés azt jelenti, hogy a szovjet külügyminisztérium védelmébe akarta venni a magyarokat. Ez azt jelenti, hogy a Szovjetunió számára létkérdés volt, hogy két 'népi demokratikus ország' között ne tudjon elmérgesedni a helyzet. Létérdeke volt, hogy népi demokratikus országokból egy olyan védőzóna vegye őket körül, amellyel nincsenek problémái" - tette hozzá.

A kötet bemutatóján Szergej Szloisztov, a - hungarisztikára is szakosodott - szlavisztikai intézet második világháború utáni Kelet-Európával foglalkozó osztályának tudományos titkára is arra mutatott rá, hogy Moszkva számára a kitelepítésnél fontosabb volt Lengyelországot a saját oldalára állítani, ezért csillapítani akarta a táboron belüli két másik ország ellentéteit. Mint mondta, ebben az is szerepet játszott, hogy a csehszlovák vezetés Nyugatról is ígéretet kapott a kitelepítés támogatására.

Erre a könyvben Edvard Benes és Vjacseszlav Molotov szovjet külügyi népbiztos 1943. decemberi moszkvai tárgyalásairól folytatott jegyzőkönyvben esik szó, amely szerint az

emigráns csehszlovák elnök tudatta partnerével, hogy a brit kormány egy titkos levélben "elvi egyetértéséről" biztosította a kisebbségek kitelepítését, Franklin D. Roosevelt amerikai elnök pedig "kedvező álláspontját fejtette ki" neki azzal kapcsolatban.

A bemutatón Balla János moszkvai magyar nagykövet és Zseliczky Béla, a szlavisztikai intézet tudományos főmunkatársa, a közép- és délkelet-európai modern kori történelem kutatója egyaránt felhívta a figyelmet arra a sokakat meglepő tényre, hogy a dokumentumok tanúsága szerint a korabeli magyar kommunista vezetők, Rákosi Mátyás és Gerő Ernő mind a szovjet, mind a csehszlovák pártvezetéssel folytatott kommunikációjában következetesen védelmére kelt a szlovákiai magyarságnak, követelve a kitelepítési politika felülvizsgálatát. Zseliczky egyebek között kitért arra, hogy a Magyar Királyság sokkal szélesebb jogokat biztosított a területén élő kisebbségek számára, mint Benes Csehszlovákiája, egyúttal rámutatott, hogy a kitelepítés a tősgyökeres lakosságot sújtotta Dél-Szlovákiában.

Az 1946. február 27-én aláírt csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény keretében mintegy 75 ezer magyart telepítettek ki, akik helyére 60 ezer magyarországi szlovák költözött át önként Szlovákiába.

A dokumentumgyűjtemény összeállítását célzó, 2013-ban elkezdett tudományos munkát a moszkvai magyar nagykövetség és kulturális intézet, a moszkvai magyar levéltári delegátus és az Oroszország Tudományos Akadémiája Szlavisztikai Intézete támogatta. A könyvet a ROSSZPEN kiadó jelentette meg. A bemutatón elhangzott, hogy a dokumentumok magyar nyelvű kiadása iránt már van érdeklődő.